

Σειρά Πρόσληψη & Επεξεργασία Γραπτού Λόγου

ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Τεύχος Α

Για μαθητές με Ειδικές & Γενικές Μαθησιακές
δυσκολίες ΔΕΠ-Υ και Αυτισμό

Γυμνάσιο & Λύκειο

my - book.gr
Πρότυπο Ψηφιακό Εκπαιδευτικό Υλικό

Η συγγραφική ομάδα του my-book.gr

Περιεχόμενα

Θεωρητικό υπόβαθρο	4
Οδηγός Επεξεργασίας Λογοτεχνικών Κειμένων	19
Στρατηγικές για τη Γραφή	21
Έξυπνη προεπισκόπηση	26
Στρατηγικές Επεξεργασίας Κειμένου	27
Σχήματα Λόγου	36
Χαρακτηρισμός Προσώπων	39
Είδη Αφηγητή - Εστίαση	41
Χρόνος Αφήγησης	45
Αφηγηματικοί Τρόποι	48
Γλώσσα	56
Ρηματικά Πρόσωπα	58
Σημεία Στίξης	61
Ύφος Κειμένου	63
Κειμενικοί Δείκτες	66
Από κοινού εργασία	75
Αυτόνομη Εργασία μέσω Κειμένων	78
Νινέτ	78
Η Νέα Παιδαγωγική	86
Τα κόκκινα λουστρίνια	94
Ένας αριθμός	102
Γιατί;	111
Η Άννα του Κλήδονα	120
Ο Παχύς και ο Αδύνατος	129
Ζητείται ελπίς	137
Ο Ζητιάνος	146
Πρώτες Ενθυμήσεις	154
Συνολικές Δραστηριότητες	162
Παράρτημα	177

Θεωρητικό υπόβαθρο

Περίληψη

Στα πλαίσια διδασκαλίας της λογοτεχνίας, ένα ζήτημα που παραμένει ακόμα ανοιχτό είναι η σπουδή των ίδιων των λογοτεχνικών κειμένων: Πώς μπορούμε δηλαδή να μελετήσουμε την υφή κειμένων διάφορων λογοτεχνικών ειδών, τη δομή τους και τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούν; Η απάντηση σε όλα τα παραπάνω είναι με έναν ευχάριστο τρόπο που θα εξασφαλίζει την απαιτούμενη ισορροπία ώστε να μη χάνεται η μαγεία της ανάγνωσης. Στο συγκεκριμένο διδακτικό υλικό, λοιπόν, ο βασικός σκοπός είναι η μύηση των παιδιών στα λογοτεχνικά κείμενα. Έτσι, αναφέρθηκε το βασικό θεωρητικό υπόβαθρο διάφορων απαραίτητων λογοτεχνικών εννοιών προκειμένου οι μαθητές να κατανοούν τις εκφωνήσεις ερωτήσεων σχετικών με τη λογοτεχνία. Έπειτα, αξιοποιήθηκαν δημιουργικές εκπαιδευτικές στρατηγικές βασισμένες στην άμεση διδασκαλία, η οποία χαρακτηρίζεται από την υποδειγματική διδακτική μέθοδο αλλά και τη μοντελοποίηση βάσει των οποίων δημιουργήθηκαν δραστηριότητες επεξεργασίας και εμπέδωσης μέσω διαδικασιών σύνθεσης και ανάλυσης. Ταυτόχρονα, προσαρμόστηκαν δραστηριότητες με κύριο χαρακτηριστικό τη δημιουργική γραφή έτσι ώστε οι μαθητές να είναι ικανοί να ενισχύσουν τη φαντασία τους και τις γραφικές τους δεξιότητες. Τέλος, το υλικό εφαρμόζεται σε εφήβους με δυσλεξία και δυσκολίες γραπτού και προφορικού λόγου, σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες καθώς και με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ).

Λέξεις κλειδιά: λογοτεχνικά κείμενα, δημιουργική γραφή, άμεση διδασκαλία

Εισαγωγή

Η έννοια της λογοτεχνίας διαφέρει και εξελίσσεται ή αλλάζει χρονικά. Η αλλαγή αυτή ορίζεται με βάση τον τρόπο που λειτουργεί σε κοινωνικά, πολιτισμικά και ιστορικά πλαίσια καθώς και με τον τρόπο που γίνεται αντιληπτή η δόμηση και οργάνωση των κειμένων. Κάθε εποχή, λοιπόν, προσδιορίζει με συγκεκριμένα κριτήρια τη λογοτεχνία. Το αποτέλεσμα είναι ορισμένα κείμενα που δεν είχαν λογοτεχνική ουσία σε μία ιστορική περίοδο να αποκτούν σε μία άλλη (Βελούδης, 1994).

Ανάγνωση

Η ανάγνωση ορίζεται ως η μεταφορά ενός κώδικα συμβόλων (γραφημάτων) σε έναν κώδικα ήχων (φωνημάτων). Η επιστημονική βιβλιογραφία αναφέρει ότι η ανάγνωση αποτελείται από τα εξής χαρακτηριστικά: δεν αποτελεί εγγενή δεξιότητα, δεν έχει βιολογική βάση, όπως η βάδιση, αποτελείται από μία σειρά συγκεκριμένων σταδίων, από όπου διέρχονται όλα τα παιδιά. Η Τζιβινίκου (2015) υπογραμμίζει ότι τα στάδια κατάκτησης του μηχανισμού της ανάγνωσης είναι: συγκεκριμένα, εμφανή και διακριτά. Επισημαίνεται ότι όλα τα παιδιά διέρχονται από τα ίδια στάδια με διαφορετικό ρυθμό και με διαφορετική διάρκεια. Οι ερευνητές αναφέρουν, επίσης, ότι η διαδικασία κατάκτησης του μηχανισμού της ανάγνωσης επηρεάζεται σημαντικά από την ποιότητα και τη διαδικασία της διδασκαλίας του παιδιού (Seymour & Elder, 1986).

Πίνακας 5. Ερωτηματολόγιο για Μεθοδολογία Διδακτικού Υλικού

Φύλο	Γυναίκα / Άντρας
Ηλικία	
Διδακτική Εμπειρία	
Γνώσεις για δυσκολίες στον προφορικό και στον γραπτό λόγο.	Μέτριες Πολύ καλές Καλές Άριστες
Δουλεύετε με παιδιά με γενικευμένες μαθησιακές δυσκολίες δυσκολίες, δυσλεξία και διαταραχή αυτιστικού φάσματος;	Πολύ συχνά Συχνά Μερικές φορές Σπάνια
Σε τι περιστατικά εφαρμόζετε το υλικό Διδακτική Γλώσσα και Λογοτεχνία;	Έφηβοι με δυσλεξία Μαθητές με δυσκολίες προφορικού και γραπτού λόγου Παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες Περιστατικά με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)
Τι θεωρείτε πως είναι χρήσιμο για τη γλώσσα;	Συνοχή – Αλληλουχία λόγου τόσο προφορικού όσο και γραπτού Εμπλουτισμένο λεξιλόγιο Ανάπτυξη επιχειρημάτων Γνώση κειμενικών ειδών Νοηματικοί χάρτες Γνώση δομικών στοιχείων κειμένου Οπτικοποίηση Τεκμηρίωση επιχειρημάτων Κάρτες εισόδου – πορείας – εξόδου
Τι θεωρείτε αποτελεσματικό στη λογοτεχνία;	Ανεπτυγμένη κριτική σκέψη Ανεπτυγμένη δημιουργικότητα Εντοπισμός βασικών στοιχείων κειμένου Αφηγηματικές τεχνικές Νοηματικοί χάρτες Οπτικοποίηση Κάρτες εισόδου – πορείας – εξόδου

Έξυπνη προεπισκόπηση

Επισήμανση: Παρατηρείς και συμπληρώνεις τη γρήγορη προεπισκόπηση.

Κείμενο:

Συγγραφέας:

Εικονογράφος:.....

Τι παρατηρώ σχετικά με
τις εικονογραφήσεις;

Τι παρατηρώ σχετικά
με το εξώφυλλο;

Τι παρατηρώ σχετικά
με τον/τη συγγραφέα;

Τι παρατηρώ σχετικά
με τις επικεφαλίδες;

Τι ερωτήσεις έχω
σχετικά με το κείμενο:

ΑΦΙΣΑ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Για ποιο λόγο πραγματοποιείται ο συγκεκριμένος διαγωνισμός;

Σημειώστε **X** στη σωστή απάντηση.

- I. Για να παίξουν τα παιδιά στο Μετρό Συντάγματος.
- II. Για να εκφραστούν τα παιδιά καλλιτεχνικά, σε θέματα σχετικά με την προστασία του πλανήτη μας.
- III. Για να πάρουν τα παιδιά πληροφορίες σχετικά με τον πλανήτη Γη.
- IV. Για να συγκεντρωθούν χρήματα για την προστασία του πλανήτη μας.

2. Ποιοι είναι **οι διοργανωτές** της συγκεκριμένης εκδήλωσης;

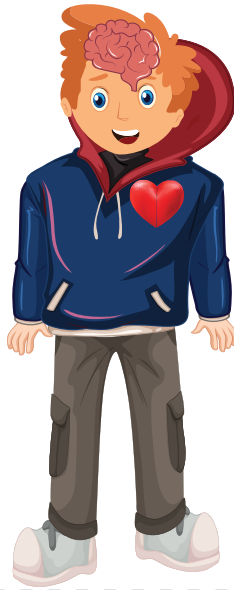
3. Να βρεις **τα επίθετα** που χρησιμοποιούνται στην αφίσα.

4. Να περιγράψεις τη ζωγραφιά που βλέπεις στην αφίσα.

Χαρακτηρισμός Προσώπων

Πώς θα χαρακτήριζες τον ήρωα του κειμένου;

Πράξεις

Συναισθήματα

ΚΑΡΤΑ ΣΚΕΨΗΣ

Στρατηγικής Σκέψης

Εντοπισμός δράσεων, πράξεων, συνηθειών
Σχολιασμός - Αιτιολόγηση
Ερμηνεία

Αναφέρω **ΠΑΝΤΑ** τα αντίστοιχα αποσπάσματα του κειμένου.

Λίστες έχω σαν οδηγό!

επιπόλαιος, ζαβολιάρης, δυσάρεστος, ψυχρός, σαχλός, δειλός, μαρτυριάρης, νευρκός, φιλοπόλεμος, φωνακλός, ζηλιάρης, άδικος, κακός, πονηρός, ύπουλος, αγενής, ευέξαπτος, εκδικητικός, αναίσθητος, τεμπέλης, επικίνδυνος, κατσούφης, ιδιότροπος, απρόσεκτος, άγριος, αργοκίνητος, απρόσεκτος, πεισματάρης, ανυποχώρητος, εύθικτος

ήρεμος, έξυπνος, ευγενικός, ανεξάρτητος, συναισθηματικός, ευαίσθητος, ακούραστος, εύθυμος, ακίνδυνος, παιχνιδιάρης, υπεύθυνος, υποχωρήτικος, ευχάριστος, τίμιος, δίκαιος, καλός, προσεκτικός, αστείος, αυθόρμητος, σοβαρός, αγαπητός, πιστός, πρόθυμος, ζεστός, τολμηρός, γενναίος, φιλήσυχος, βολικός

δυστυχισμένος, ευτυχισμένος, θλιμμένος, λυπημένος, παραπονεμένος, στενοχωρημένος, χαρούμενος (από το ρήμα χαίρομαι, μετοχή χαιρούμενος)

Αφηγηματικοί τρόποι

Τρόποι με τους οποίους
πραγματοποιείται η αφήγηση

1) Αφήγηση

διήγηση
γεγονότων
από τον
αφηγητή

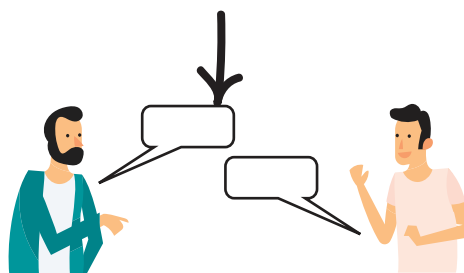
2) Περιγραφή

λέμε με λόγια
πώς είναι ένα
πρόσωπο,
αντικείμενο,
χώρος, τόπος

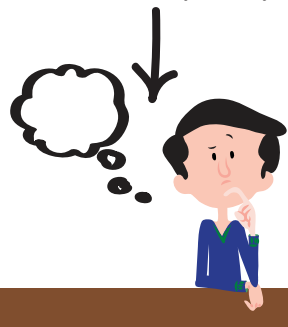
3) Διάλογος

όταν δύο ή
περισσότερα πρόσωπα
μιλούν μεταξύ τους,
συνήθως υπάρχει μονή
παύλα πριν τα λόγια
κάποιου

4) Εσωτερικός μονόλογος

σκέψεις, εικόνες,
αναμνήσεις,
εντυπώσεις ενός ήρωα

5) Εγκιβωτισμένη αφήγηση

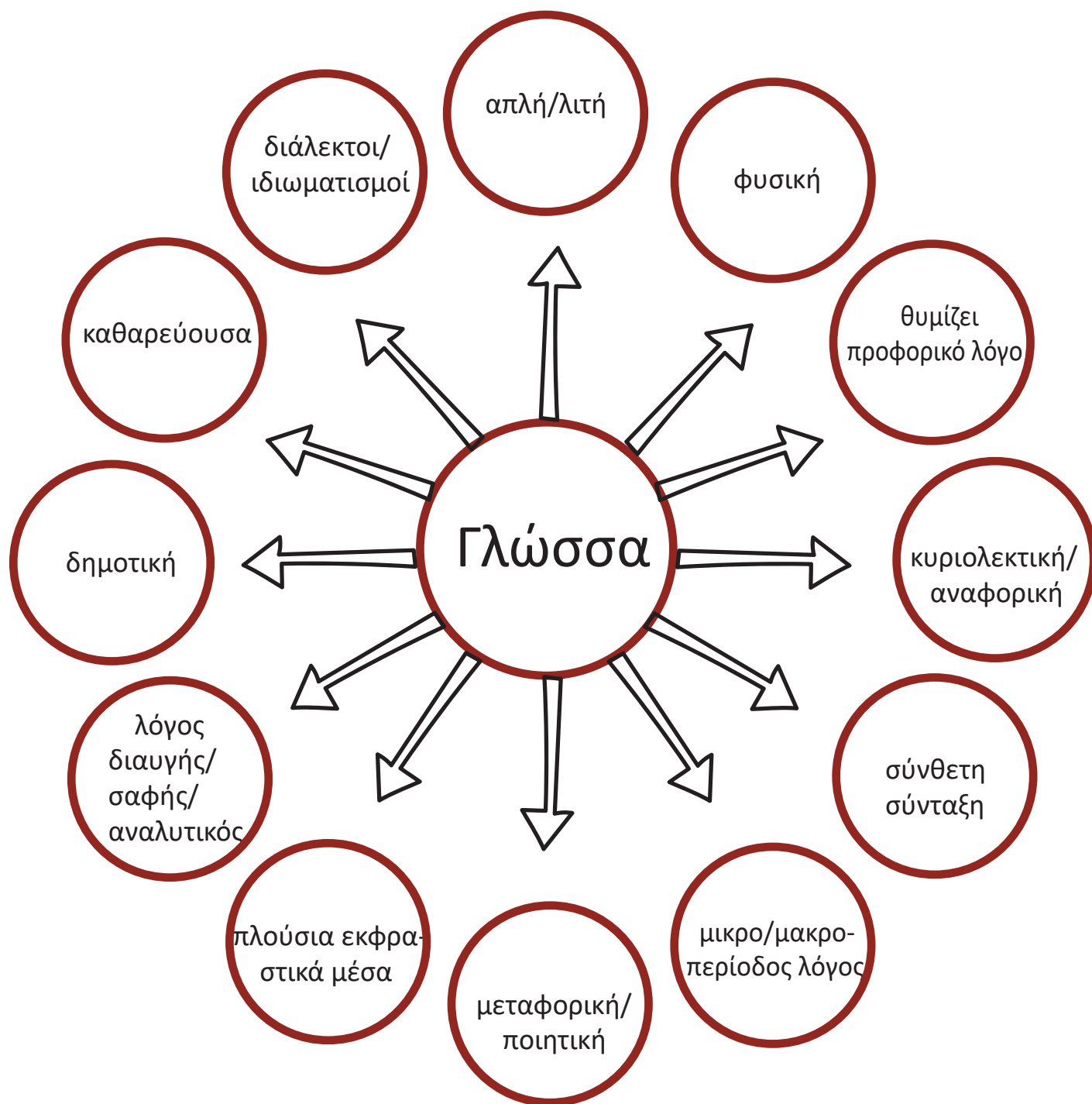
μία δευτερεύουσα
ιστορία μέσα στην
κύρια αφήγηση

6) Ελεύθερος/πλάγιος λόγος

Συνδυασμός δύο
φωνών (αφηγητή και
ήρωας)

Τεκμηρίωση με στοιχεία του κειμένου **ΠΑΝΤΑ**

- Το θέμα του κειμένου είναι.....
- Αναφέρει ότι.....
- Στο σημείο..... αισθητοποιεί.....

Ηλίας Λ. Παπαμόσχος «Η γαλανή σαγήνη»

Σε πλαίσιο

Μια απ' αυτές τις βάρκες των ντόπιων που θυμίζουν φέρετρα κινούνταν ολοταχώς. Πήγαινε παράλληλα με την ακτή για καμιά εκατοστή μέτρα κι έπειτα κάνοντας στροφή εκατόν ογδόντα μοιρών, τραβούσε αντίθετα. Θέαμα παράξενο παρουσίαζε η πλώρη της. Ένας άντρας μ' ένα ξύλο μακρύ και παχύ έδερνε τα νερά, ένας σύγχρονος Ξέρξης. Εξόχως αρμονικές ήταν οι κινήσεις του. Όταν απομακρύνθηκαν αρκετά από την ακτή κι αχνά ακουγόταν ο βόμβος της μηχανής και του νερού το δάρσιμο, το θέαμα έγινε άκρως υποβλητικό, έπειτα κάθε ήχος έσβησε, σαν σκηνή ονείρου. Παρά την απόσταση, μπορούσες να δεις στο βλέμμα του πηδαλιούχου, αλλά ιδίως σ' εκείνου που χτυπούσε τα νερά, το πάθος και τη σκληρότητα, του θηρευτή τη μανία. Η βίαιη αυτή τελετουργία εκτελούνταν κι από τους δύο με ηρεμία τρομακτική κι αποσκοπούσε στο να «ξυπνήσουν», όπως λένε, τα ψάρια. Να τα ταραξουν ήθελαν, να κινηθούν για να πιαστούν στα δίχτυα που πόντισαν από νωρίς. Ο πηδαλιούχος άρχισε να τα ανεβάζει, ενώ ο δάρτης των νερών, λάμνοντας ελαφρά, κρατούσε σταθερή τη βάρκα όσο να ξεσκαλώσει τα ψάρια ο άλλος. Μικρές εκρήξεις φωτός, σπαρτάρισμα χρωμάτων στον βασανιστικό ρυθμό της ασφυξίας, με αργές κινήσεις πρώτα, κι έπειτα πιο ζωηρά, από της λίμνης τον βούρκο σηκώνονται, σαν ζαλισμένα στην αρχή κι έπειτα με πανικό, προσπαθώντας να απομακρυνθούν από την πηγή που μετατοπιζόταν και ανανέωνε αδιάλειπτα την ταραχή τους, ανηφορίζουν προς τα δίχτυα και πιάνονται, πλάι στα άλλα, τα αιχμαλωτισμένα στο ανύποπτο διάβα τους.

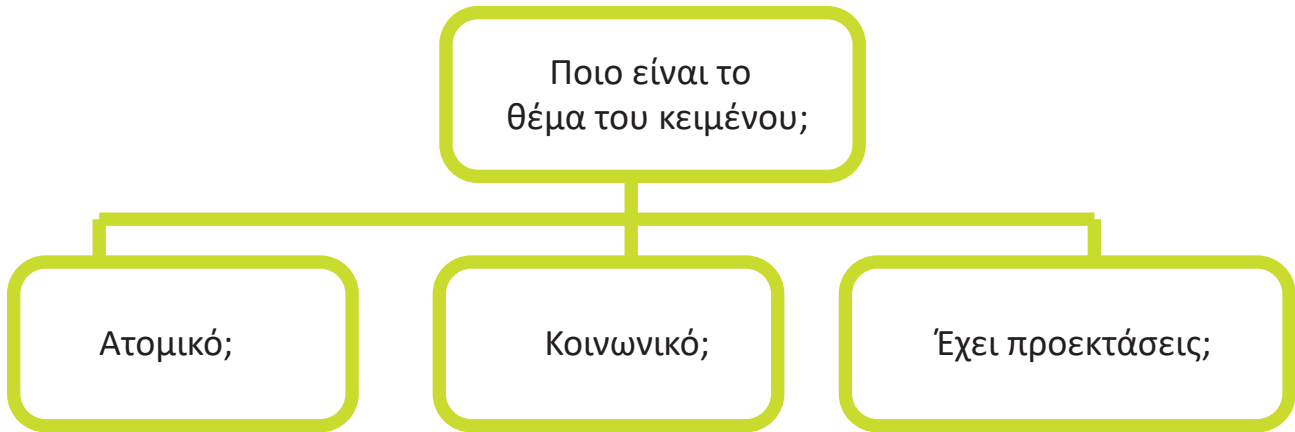
Ηλίας Λ. Παπαμόσχος, «Η αλεπού της σκάλας και άλλες ιστορίες», Εκδόσεις Κίχλη, 2015

Ερμηνευτικό σχόλιο

Να προσδιορίσετε το θέμα που κατά την κρίση σας αναδεικνύεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να εκφράσετε την προσωπική σας θέση. (100 - 200 λέξεις)

Επεξεργασία και Ανάλυση Γραπτού Λόγου

Νοηματικός Χάρτης

ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ ΠΟΤΕ ΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝΩ
ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ!!!

Στρατηγική Σκέψης: Επιλέγετε 2-3 κειμενικούς δείκτες με
βάση ποιον τεκμηριώνεται καλύτερα.

ΚΑΡΤΑ ΠΟΡΕΙΑΣ

Κειμενικοί Δείκτες Περιεχομένου	Κειμενικοί Δείκτες Μορφής
♥ Θέμα	♦ Γλώσσα
♥ Τίτλος	♦ Χρόνοι/ Εγκλίσεις
♥ Πρόσωπα	♦ Ρηματικά πρόσωπα
♥ Χώρος	♦ Σημεία στίξης
♥ Χρόνος	♦ Υφος
♥ Πλοκή / Συνθήκη	♦ Αφηγηματικές τεχνικές

- Το θέμα του κειμένου είναι
- Στο σημείο αισθητοποιεί
- Δικαιολογεί με τον κειμενικό δείκτη
- Η χρήση του βοηθάει.....
- Η αξιοποίηση του ενισχύει.